

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

IV. Vtrum Gratia habitualis sit qualitas realiter distincta ab habitu
charitatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

& consequenter filium suum; cum hæreditas Dei fundetur in filiatione Dei, iuxta illud 8. Ad Rom. 17. *Si autem filij, & hæredes.* Nempe filiatio adoptiua, vltra ius hæreditatis, solam superaddit obsequiosam subordinationem ipsius hæredis respectu scribentis hæredem. Quæ subordino necessarîo inest hæredibus Dei, vt patet. Apparet etiam aliunde eandem subordinationem constituere in ratione filiorum Dei; nempe ex eodem loco ad Rom. v. 14. vbi dicitur: *quicumque enim spiritu Dei aguntur*; (idest perfecte obsequuntur Deo, & ad nutum eius in omnibus operantur) *ij sunt filij Dei.* Ostenditur præterea pluribus q. 39. de virt. Theol. habitum charitatis, quem paulo post dicitur esse distinctum à gratia habituali, & constituere veram, & propriam inter Deum, & hominem amicitiam; atque amicitiam cum Deo esse indistinctam à filiatione, & iure hæreditario respectu eiusdem liquet satis ex dictis. Constat igitur quatuor ista prædicata, participationem naturæ diuinæ, seu sanctitatis, amicitiam cum Deo, filiationem, & hæreditatem Dei, esse conuertibilia mutuo, & realiter inter se identificata.

Art. 5. In entibus porro participatis primum locum tenet ipsa ratio participationis, illudque prædicatum, in quo eadem participatio formaliter consistit. Primum igitur prædicatum proprium, & peculiare, atque adeo essentia gratiæ habitualis est participatio naturæ, seu sanctitatis diuinæ, siue quod sit dispositio vniuersalis perfecta ad operandum honestè, atque ad imitationem sanctitatis diuinæ, reliqua verò tria prædicata, quæ conclusum modo est, esse conuertibilia, & realiter identificata cum isto, pertinent ad conceptum secundarium eiusdem gratiæ, suntque proinde proprietates metaphysicæ ipsius; siquidem primum in vnoquoque est eius essentia, proprietates verò, quæcunque deinde conuertibiliter consequuntur.

Ad 1. Participatio, vel potius similitudo naturæ conueniens homini, seu Angelo respectu alterius hominis, seu Angelij, non habet ex suo conceptu, neque vt inest vnicuique ex vi amoris benefici, qui diligitur ab altero, neque vt sit summum bonum eius; cui inest, vtque cum reddat absolute, & simpliciter bonum, ac perfectum, & optimè dispositum ad vltimum suum finem. Opposita horum conueniunt participationi naturæ diuinæ, vt patet ex dictis. Ex quibus similiter patet, eadem opposita sufficere, & requiri ad rationem amicitiae cum Deo, filiationis, & hæreditatis respectu eiusdem. Nulla igitur est paritas, nullaque ratio obiectionis.

Ad 2. Omnia creata pendent essentialiter à voluntate diuina, eaque diuersa pro diuersitate intrinsecæ cuiusque rei. Quædam enim essentialiter pendent à voluntate punitiua; alia à voluntate præmiatiua, alia à voluntate consiliatrice; alia à voluntate prohibente, & sic de similibus. Vnde prouenit, vt quædam intrinsecè habeant rationem pænæ; quædam præmij; quædam honesti, quædam turpis, & sic de cæteris, ob relationem sibi intrinsecam ad talem, vel talem determinatè actum diuinæ voluntatis. Hoc igitur modo dicitur gratiæ habituali esse intrinsecam rationem amicitiae cum Deo, filiationis, & hæreditatis Dei, quia intrinsecum ipsi est, vt existat dependenter ab amore Dei amicali, adoptante, & constituyente hæredem, vt demonstratum est. Itaque gratia habitualis est passiva amicitiae, filiatio, & hæreditas hominis respectu Dei. Quod non repugnat formæ physicæ. Actiua verò amicitia, filiatio, & hæreditas Dei est voluntas diuina, qua confertur eadem gratia. Quod est proprium formæ, seu quasi formæ intentionalis.

Ad 3. Iam iterum dictum est quæst. 1. ad 4. non ex perfectione actiuitatis, & sufficientiæ, sed magis

ex defectu, & imperfectione propria voluntatis humana prouenire, vt possit inæqualiter affici ad eadem obiecta manentia in se eodem modo, nullaque inducta, aut præsupposita inæqualitate ex parte ipsorum; atque id ipsum cadere, in Deum minime possibile ob contrariam voluntatis diuinæ perfectionem, ratione cuius est illi essentialis, vt sit mensura bonitatis conuenientis vnicuique rei. Cum igitur amor amicalis Dei, paternus, & conferens ius hæreditarium vitæ æternæ sit essentialiter maior, quam quilibet alius amor, consequens est, vt essentialiter sit inductiuius maioris boni, quam quilibet alius amor; atque hoc maius bonum est gratia habitualis, vt ostensum est. Vnde quod dicitur ab eo Concilio, adoptionem esse charitatis copulationem, verum est, vt iacet, sed cum hoc inter Deum, & homines discriminare, quod coniunctio charitatiua hominis ad hominem potest esse purè affectiua saltem pro aliquo tempore, coniunctio verò charitatiua Dei ad hominem est simul effectiua necessarîo, ita vt magis dilectus à Deo necessarîo sit in se intrinsecè tantundem melior vi ipsius dilectionis, non verò magis dilectus ab homine. Quæ de re adiciuntur plura in quæst. 9.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Gratia habitualis sit qualitas realiter distincta ab habitu charitatis?

IDEVR esse distincta. 1. Quia Apostolus loquitur de gratia, & charitate tanquam de duabus realiter distinctis, expressè quidem 1. ad Corinth. fine: *Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum: charitas mea cum omnibus vobis*; implicite verò, ac virtualiter ad Rom. 5. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Ergo prius est dari Spiritum sanctum per gratiam, & postea vi eius charitas diffunditur, ac proinde ambæ inter se distinguuntur realiter.

2. Innoc. III. cap. maiores, de Baptismo, & Clemens V. in Clem. vnica de summa Trinit. eligunt tanquam probabilius, tam paruulis, quam adultis infundi in Baptismo gratiam, & virtutes. Simili distincta expressione gratiæ, & virtutum, ac nominatim charitatis vtitur Conc. Mogunt. cap. 7. de iustificat. Et Trident. sess. 6. cap. 7. docet iustificationem fieri *per susceptionem gratiæ, & donorum*; & mox exponit ea dona esse fidem, spem, & charitatem. Et can. 11. statuit *iustificationem non fieri exclusa gratia, & charitate.* Ergo gratia gratum faciens, ac iustificans distinguitur à charitate non secus, ac distinguitur à fide, & spe. Vt quid enim seorsim exprimeretur gratia, & inter dona, ac virtutes numeraretur deinde charitas, si nulla esset inter vtramque distinctio realis?

3. Aug. 1. de spir. & lit. cap. 32. distinguit aperte charitatem, qua Deus nos facit dilectores sui, à charitate, qua nos ipse diligit. Charitas autem, qua nos diligimus Deum est virtus infusa, quæ absolute eo nomine significatur. Charitas verò, qua nos diligit Deus, est gratia gratum faciens, atque adeo nos reddens diligibiles, ac dilectos à Deo, vt liquet ex quæstione præcedenti. Ergo gratia habitualis distinguitur à virtute charitatis.

4. Possibilis est qualitas distincta ab omni virtute, quæ sit pulchritudo animæ, eamque reddat Deo gratam tanquam participatio specialis naturæ ipsius, iuxta

iuxta dicta in quæst. 2. Talis enim qualitas nec repugnat ex parte omnipotentia Dei, quæ est infinita. Nec ex parte ipsius qualitatis, quia prædicata contradicentia, quæ non inuoluit, si ponatur indistincta à charitate, non potest inuoluere ratione sui præcise, si ponatur distincta à charitate. Posita autem possibilitate talis qualitatis, asserenda est existentia eius de facto. Quia per eiusmodi qualitatem saluantur, & exponuntur melius, atque omnino, ut sponte sonant superiora testimonia; & adstruitur ordo, supernaturalis conformior ordini naturali, præsupponendo, ante omnes virtutes, & accidentia supernaturalia naturam participatam supernaturalem, quæ sit prima eorum omnium radix; sicut natura substantialis hominis est prima radix omnium virtutum, & aliorum accidentium naturalium. Quod est fundamentum præcipuum Suarj, & aliorum.

5. De conceptu essentiali virtutis est, ut sit dispositio sui subiecti secundum naturam ipsius; nempe virtus definitur à Philosoph. 7. Physic. 17. *Dispositio perfecti ad optimum*; atque perfectum dicitur ab eodem, *quod est dispositum secundum naturam*. Cum ergo virtutes infusæ, maxime verò charitas sint supra naturam substantialem, ac essentialem hominis, ideoque non possint ipsum disponere secundum hanc eius naturam; necesse est, ut præsupponant per se naturam accidentalem participatam, quæ est gratia habitualis, iuxta dicta in quæst. 1. secundum quam hominem perficiant, & in ordine ad quam fortiantur conceptum virtutis. Ergo gratia habitualis præsupponitur per se ad omnes virtutes infusæ, ac proinde ab omnibus his virtutibus distinguitur realiter, nec aliter fieri potest, ut illæ retineant verum conceptum, & essentialiam virtutis. Quod est fundamentum præcipuum D. Th. 1. 2. q. 110. ar. 3. atque inde Coquetij, & aliorum.

Consonat D. Thomæ D. Dion. cap. 2. de Eccl. Hierarch. par. 1. Præmissum enim diuino statu hominis indistincto à diuina natiuitate, subiungit. *Nunquam ille aliquid sciet ex his, quæ à Deo tradita sunt, neque operabitur, qui nec diuinum hunc statum consecutus est*. Et paulò post: *Unumquodque ea solum agit, & patitur, quæ substantia, statusque sui sunt*. Hic autem status necessariò præsuppositus per omnes virtutes supernaturales, non aliud esse potest, quàm status filiationis, & amicitia Dei, qui habetur per gratiam sanctificantem.

6. Virtutes naturales præsupponunt lumen naturale rationis, atque hominem disponunt ad operandum, secundum quod huic lumini congruit. Ergo virtutes infusæ præsupponunt similiter lumen gratiæ, & disponunt ad operandum, prout ipsi congruit; nempe gratia est lumen quoddam dans filiationem Dei, & continens in se participationem naturæ diuinæ, congruenter ad quam operantur virtutes supernaturales, iuxta illud ad Ephes. 5. 8. *Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Ut filij lucis ambulate*. Qua itidem paritate vitur D. Thomas, eidemque suffragatur Dionysius l. citato. Ut enim prober neminem operari posse diuinitus, nisi prius diuinum statum consecutus sit, subdit hanc interrogationem. *An verò nobis quoque ipsis, non dicimus, prius esse necessarium humanæ vitæ statum, ut sic demum humana possimus operari*? Ergo sicut lumen rationis, & natura humana substantialis est extra omnes virtutes naturales; ita lumen gratiæ, & natura participata, idest gratia habitualis, est extra omnes virtutes supernaturales, tanquam ipsarum radix, & origo, atque irradiatio prima lucis diuinæ.

Art. 1. Resp. Consideranti caput decimumtertium epistolæ primæ ad Corinthios, facile apparet nihil charitate pretiosius à Deo concedi puro homini viatori, & à charitate cætera omnia pretium, valoremque

que suum totum nancisci. Nam in prima parte eius capitis multipliciter docet Apostolus, cætera omnia, utcumque alias speciosa, & secundum se magna nihil esse absque charitate, solumque valere, ut hominem faciant *velut æs sonans, aut cymbalum rinniens, & nihil*. In parte verò altera docet æque efficaciter, charitatem omnia posse, omnia præstare, esse vinculum totius perfectionis, continens proinde in se omnem hominis sanctitatem. Ac demum, enumeratis, quæ sunt ordinis maxime diuini, concludit: *Maiores autem horum est charitas*. Quod si vita spiritalis hominis, & valor, atque vtilitas operum eius, participatio diuinæ naturæ, & possessio totius sanctitatis primitus, ac formaliter prouenirent à forma distincta realiter à charitate, perperam charitatis defectui omnis cæterorum vacuitas, ac inutilitas, & charitatis præsentia totus vigor, totaque subsistentia, ac præstantia vitæ spiritalis adscripta fuisset. Sermonem certè instituisset Apostolus valde materialem, ac improprium, tractus in vnam formam, non tanquam in signum, quò aliqui recurrunt absque fundamento in Apostolo, sed tanquam in veram causam, seu efficientem, seu formalem, iis omnibus, quæ re ipsa pertinerent ad aliam formam realiter distinctam, & priorem, atque præstantiorem. Dicendum igitur est, gratiam sanctificantem, cuius ea omnia sunt propria, esse indistinctam realiter à charitate, de qua eadem omnia prædicantur ab Apostolo.

Art. 2. Totum istud caput expendit in hanc eandem rem egregiè D. August. l. 15. de Trinit. cap. 18. atque inde efficaciter comprobatur istam veram sententiæ claram expressionem, quam probandam assumpserat in fine capitis proximè præcedentis, dicens de dilectione Dei: *Nullum est isto Dei dono excellentius. Solum est quod diuidit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ*. Istius assumpti priorem partem statuit iterum Conc. 1. in Pl. 113. *Nihil eminentius, ait, in scriptura sancta inueniri potest, quàm charitas*. Partem vero posteriorem statuit tract. 5. in 1. Canonicam Ioannis: *Charitas est, ait, quæ separat inter filios Dei, & inter filios perditionis*. Præterea cap. 42. de nat. & gr. Si in Abel iusto, ait, Charitas Dei, quæ una verè iustus est, quicumque iustus est, adhuc erat ex quo, &c. Et ibidem cap. 70. *Charitas, ait, inchoata, inchoata iustitia est: Charitas promissa, promissa iustitia est: Charitas magna, magna iustitia est: Charitas perfecta, perfecta iustitia est*. Quamplura his similia occurrunt frequenter apud Augustinum, & non pauca refert Suarez lib. 6. de grat. cap. 11. num. 5.

Art. 3. Licet autem plerumque loquatur de dilectione Dei actuali, manifestum tamen est ea subintelligi debere, habitualiter, ac permanentemente attributa habitui charitatis, quæ actualiter, ac transiunt per eius actum haberi dicuntur; neque negatiuum illam, solum est, quod diuidit inter filios Dei, & perditionis, excludere habitum charitatis, utpote præcontentium perfectionis specialis, quæ inest eius actui; sed tantum excludere cætera omnia, quæ non sunt charitas, seu sunt distincta realiter à charitate. Igitur ex mente Augustini sola charitas tribuit homini viatori, de quo ubique loquitur, filiationem Dei, eademque superat perfectione sua omnia alia dona, quæ Deus nobis largitur pro statu viæ, ac proinde eadem sola est, quæ sanctificat, ac iustificat hominem.

Art. 4. Deinde, quæ in sacris literis attribuntur homini iusto, ut subiecto, attribuntur etiam charitati, ut formæ. Ergo non est maius ex sacris literis fundamentum pro existentia gratiæ sanctificantis in homine, quàm pro eiusdem identitate cum charitate. Probatur assumptum; quia charitati tribuitur in primis diligibilitas, & dilectio Dei erga nos, Proverb. 8. 17. *Ego diligentes me diligo*. Ioan. 14. 21. *Si quis diligit*

me, diligitur à Patre meo, 1. Ioan. 4. 15. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Quod intelligitur de permanentia per mutuum amorem amicabilem. Tribuitur deinde natiuitas ex Deo, & filiatio Dei 1. Ioan. 4. 7. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est.* Et ibidem cap. 3. 1. *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filij Dei nominemur, & simus.* Vbi notandum est, non dici; quali charitate dedit; sed qualem charitatem dedit nobis. Charitas enim nobis data, ea propriissime est, quæ nobis infunditur in tempore, non qua Deus ab æterno voluit infundere nobis in tempore aliam qualitatem distinctam à charitate. Tribuitur tertio exclusio, & remissio peccatorum eadem 1. Ioan. 2. 14. *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.* Luc. 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Tribuitur quarto plenitudo sanctitatis, & cumulus omnis perfectionis spiritualis ad Eph. 1. 4. *Elegit nos in ipso, ut essemus sancti, & electi in conspectu eius, in charitate.* Ad Coloss. 3. 14. *Super omnia autem hæc, charitatem habere, quod est vinculum perfectionis.* Hinc autem concluditur, tribui demum charitati reipsum participationem diuinæ naturæ, conuenientem homini quæ iusto. Dictum namque est in quæst. 2. eam participationem sitam esse in perfectione sanctitatis, & in imitatione morum diuinorum, iuxta illud Leuit. 11. & 19. *Sancti estote, quia ego sanctus sum.*

Art. 5. Cum ergo esse diligibilem à Deo, idest amicum Dei: esse filium, idest heredem eiusdem: esse absolute sanctum, ac perfectum, idest esse participem naturæ diuinæ, & immunem à peccato, sint prædicata propria, ac præcipua hominis iusti, ut iustus est, patet eadem prædicata conuenire charitati, ut forma, quæ conueniunt homini iusto, quatenus iusto, ut subiecto; atque ideo charitatem esse realiter indistinctam à forma, per quam homo est iustus, idest à gratia sanctificante: Nec adesse in sacris litteris maius fundamentum ad credendum inesse homini formam, per quam sit iustus; quam ad credendum eam formam esse charitatem. Quod quidem est dignum attentione consideratione. Mirabile nimirum est, ea prædicata, quæ toties, & tot modis expressè, & clare attribuantur charitati à Spiritu sancto, traduci nihilominus in aliam formam distinctam realiter à charitate, cuius formæ nulla vnquam apparet expressio in sacris litteris sub aliqua formula, & modo dicendi, qui non sit æquè, eodemque modo accommodabilis charitati, vsque adeo magnificè commendatæ cum expressione ipsius.

Art. 6. Accedit naturam, & sanctitatem animam, cuius participatio est gratia habitualis, consistere essentialiter in operatione indistincta à suo principio, seu quasi principio; Nequit autem esse formalis participatio alicuius consistentis essentialiter in operatione, quod neque est operatio, nec operatiuum formaliter. Ergo gratia habitualis nequit esse qualitas distincta ab omni virtute immediatè, & formaliter operatiua per seipsam. Ex hoc eodem principio probat D. Thom. 1. 2. q. 55. a. 2. ad 3. esse de ratione virtutis, ut sit assimilatiua hominis ad Deum. Dicit enim sic, *Cum Dei substantia sit eius actio, summa similitudo hominis ad Deum est secundum aliquam operationem. Vnde, sicut supra dictum est, felicitas, seu beatitudo, per quam homo Deo maxime conformatur, quæ est finis humane vite, in operatione consistit.* Ergo à sensu contrario, quod neque est operatio, neque est operatiuum, non est assimilatiuum hominis ad Deum. Gratia autem iustificans, ex consensu omnium Theologorum est summè assimilatiua hominis viatoris ad Deum. Ergo est summè operatiua. Quod conuenit charitati, & non potest dici de qualitate distincta ab omni virtute, vt cumque dicatur, exigitiua omnium virtutum.

Art. 7. Accedit rursus, gratiam iustificantem ex suo conceptu esse formam immediatè ratione sui oppositam peccato, & constitutiua hominis in statu opposito illi statui, in quo constituitur per peccatum. Peccatum autem essentialiter consistit, actuale quidem in operatione auersiuà à Deo, habituale verò in habitu inductiuo eiusdem auersionis, seu potius in impedimento habituali conuersionis contrariæ ad Deum. Ergo, si quidem contrariorum eadem est proportionalis ratio contraria, sanctitas etiam hominis consistit essentialiter, actualis quidem in operatione conuertente ad Deum, habitualis verò in habitu inductiuo eiusdem operationis. Hæc autem duo præstant formaliter charitas actualis, & habitualis. Quare sicut hominem esse permanentem malum, quod illi conuenit per peccatum habituale, est eum esse dispositum formaliter ad operandum male, aut non operandum bene, quod habetur per peccatum habituale: ita hominem permanentem esse bonum, quod habetur solum per gratiam sanctificantem, est eum esse dispositum formaliter ad bene operandum, quod habetur perfectè, & vniuersaliter per solam charitatem, idque immediatè, sicut illud prius malum inest immediatè per peccatum.

Art. 8. Accedit tertio, neminem posse esse valde æstimabilem, ac amabilem præcisè, quia habet aliquid in se, quod neque est operatio bona, neque est actiuius vilius bonæ operationis, sed est nullius propter vltimè immediatè per se. Et similiter non potest esse valde æstimabile respectu cuiusquam, quod est eiusmodi. Quia, cum vnumquodque sit propter suam operationem, tanquam propter finem *qui*, atque specialiter finis *qui* hominis, id est beatitudo, tam imperfecta via, quam perfecta patriæ, sita sit in operatione, atque vnumquodque eatenus sit maximè æstimabile, ac amabile, quatenus est bene dispositum in ordine ad suum finem, & similiter id sit ab vnoquoque maximè appetibile, per quod ita disponitur, consequens planè est, ut non sit valde appetibile ab homine, neque hominem reddat valde æstimabilem, ac amabilem formaliter, & immediatè, quod neque est operatio, neque est operatiuum, atque ideo ratione sui præcisè, ac immediatè nihil omnino iuuat hominem in ordine ad suum finem, siue proximum, siue remotum, ac vltimum. Gratia autem habitualis est appetibilis ab homine super omnia purè creata propria viatoris, eundemque reddit summè æstimabilem, ac amabilem ratione sui immediatè, quia ratione sui immediatè eum reddit amicum, filium, & heredem Dei. Ergo, si quidem non est operatio, est habitus operatiuus; & quidem, quod æquè bene concluditur ex principio assumpto, operatiuus summè. Patet verò huiusmodi habitum esse solam charitatem. Ergo ipsa sola est gratia sanctificans, idest ea qualitas, ratione cuius ideo Deus amore amabili præfert omnibus aliis rebus creatis substantias rationales sanctas, quia eadem per eandem præferunt Deum rebus omnibus creatis, ac proinde, & sibi ipsis. Quod sit formaliter, & immediatè per charitatem, vt apparebit in qq. de Virt. Theol.

Art. 9. Accedit quarto, nullam qualitatem, aut formam esse possibilem supernaturaliter, quæ non sit affinis alicui qualitati, & formæ naturali quoad munus, & effectum formalem proprium ipsius; ita vt quæ supernaturalis est, idem præstet, licet perfectius, ac elevatius, quod præstat quæ connaturalis est, respectu eiusdem subiecti, vt ostenditur q. 21. de Sacramentis. Nulla autem est qualitas, nullaque forma connaturalis homini, quæ nihil operans immediatè ratione sui solo fungatur munere exigendi existentiam virtutum connaturalium, tanquam prima radix, & origo purè exigitiua ipsarum, & eatenus participans

participans imperfectè naturam, & sanctitatem diuinam intra limites ordinis naturalis. Huiusmodi autem esset in ordine supernaturali respectu virtutum supernaturalium gratia sanctificans, si esset distincta à charitate, & talis de facto adstruitur ab auctoribus contrariè sententiæ. Est igitur impossibilis gratia sanctificans distincta realiter à charitate. Et tanè, cum quod est operatiuum immediatè præmineat per se, & ex genere suo ei, quod non est operatiuum immediatè, utpote similis Deo, qui est summè operatiuus immediatè; cumque ordo supernaturalis à toto genere præmineat ordini naturali, nequit non videri prædurum omnes dotes, & perfectiones homini naturales, esse operationes, aut operatiuas immediatè. Id verò, quod est præstantissimum inter dotes, & perfectiones supernaturales eiusdem, nec esse operationem, nec operatiuum immediatè; ideoque non tam simile Deo, quàm sunt similes eidem perfectiones naturales hominis.

Art. 10. Postremò, & ad hoc omnia ferè superiora rediguntur, vnumquodque est bonum, vel malum, seu remotè, & radicaliter, seu proximè, & formaliter, quatenus eodem modo est aptum, vel ineptum, bene, vel malè dispositum ad suum finem. Finis autem hominis consistit in operatione, eaque perfectissima, vt dictum est in qq. de Beatitudine. Ad operationem autem vnusquisque disponitur, proximè quidem, & formaliter per habitum virtutis, radicaliter verò, & remotè per radicem, & originem virtutum. Cum ergo homo sit simpliciter bonus, & sanctus per gratiam sanctificantem, non remotè, & radicaliter tantum, sed proximè, & formaliter; impossibile est eam esse radicem tantum, & originem virtutum, & non esse identificatam cum virtute continènte in se eminenter virtutes ceteras, & habente operationem perfectissimam. Quæ virtus est charitas. Quæ videlicet est vinculum perfectionis, ex Apostolo.

Art. 11. Dicendum itaque est, eidem realiter indiuisibili qualitati conuenire rationem gratiæ quatenus terminat amorem diuinum, & reddit hominem diligibilem Deo; charitatis verò, quatenus efficit amorem Dei, & reddit hominem dilectorem eiusdem: sicut eadem realiter entitas modalis dicitur communiter actio relatè ad causam efficientem, & passio relatè ad passum. Cui opinioni suffragantur omnes auctores anteriores D. Thoma, vt obleruat Valquez in præfenti, & multi posteriores eodem.

Ad 1. Apostolus, in illa salutatione ad Corinthios, non appretatur illis formaliter gratiam, & habitum charitatis; sed gratiam, & actum charitatis; hoc est causam cum suo effectu. Dum enim nominat charitatem suam, dilectionem proculdubio intelligit actualement, qua diligebat Corinthios in Christo Iesu; & proinde optat, vt ipsi se inuicem ita diligant. In verbis autem illis ad Romanos *Tò, datus est nobis*, non ponitur causaliter, sed appositivè, & formaliter; quatenus Spiritum sanctum dari nobis, nihil est aliud formaliter, quàm infundi nobis charitatem, quæ specialiter attribuitur Spiritui sancto, vt amor Patri aterni, ac Filij.

Art. 1. Ad 2. Pro multiplicitate vocum abundè sufficit multiplicitas conceptuum formalium; nec requiritur distinctio realis obiectorum. Dictum autem nuper est, in eadem simplici qualitate distingui formaliter conceptum gratiæ, & conceptum charitatis relatè ad diuersos terminos. Itaque Pontifices, & Concilia expriment, quod certum est, quin definire velint, quod est incertum. Certum est dari gratiam, qua homo iustificatur, & est gratus Deo; item dari virtutes, & dona, quibus possit rectè operari, & vtrumque hoc ab illis exprimitur. Incertum verò est, an ea extrema distinguantur realiter inter se adæqua-

tè; & de hoc nihil dicitur: sicut nec dicitur vitam æternam, gloriam, & regnum cælorum realiter inter se distingui, dum idem Tridentinum in eadem illa sess. cap. 16. toties eas voces ingeminat, & inuicem adnectit.

Art. 2. Quanto est apparentius pro vera sententiæ quod in eodem illo cap. 7. dicit idem Concilium, *hominem fieri iustum, dum charitas Dei infunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inheret*: Et quod deinde subiungit, *nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque vnit perfectè cum Christo, neque corporis eius vnum membrum efficit*. Quasi dicat, hoc ipsum efficere accedente spe, & charitate absque alio quo alio. Verùm Concilium, si attentè consideretur, in neutram partem quidquam definit; sed, vt præmissum est, quæ certa sunt, & dogmatica ita definit aduersus hæreticos, vt quæ sunt controuersa inter Catholicos, nec ad dogmata spectant, pro neutra parte omnino determinet.

Ad 3. Augustinus eo in loco solum distinguit dilectionem Dei immanentem, & æternam, qua diligit nos, à dilectione qua diligimus ipsum in tempore. Quod nihil facit ad rem. Et quid attinet disputare de mente Augustini post tot, ac tam conspicua testimonia eius pro vera sententiæ? Legatur Antum in locis superius indicatis.

Art. 1. Ad 4. Constat satis, ex fundamentis nostræ sententiæ, eiusmodi qualitatem non dari. Constat similiter, ex auctoritatibus præmissis, iustificationem hominum de facto fieri per solam charitatem, quidquid sit de possibili. Constat demum, ex iisdem omnibus, eam qualitatem nec saluare auctoritates, nec adstruere ordinem supernaturalem similem ordini naturali; sed potius è contra.

Art. 2. Deinde illa partitio repugnantia, vel ex parte omnipotentia, vel ex parte termini, est inidonea. Quia quidquid repugnat, repugnat vtrimque; nec inter illa extrema datur distinctio, nisi tantum logica. Re namque ipsa sola omnipotentia Dei ratione suæ perfectionis est tota æterna, & inuariabilis repugnantia obiectiua, & realis omnium, quæ re ipsa sunt chimerica, & essentialiter monstruosa. Itaque qualitas, quæ intenditur obiectione, & repugnat ex suo conceptu, & ex conceptu omnipotentia infinite perfectæ, ob rationes datas.

Art. 3. Quod dicitur de contradictoriis non includis in gratia distincta à charitate, si non includuntur in gratia identificata cum charitate, applicetur possibilitati hominis distincti realiter ab animali rationali, aliisque eiusmodi distinctis ratione, & identificatis realiter inter se, & apparebit absurditas argumenti contra sententiam ita identificantem mutuo gratiam cum charitate, sicut identificatur homo cum animali rationali. Contradictio igitur consistit in ipsa identificatorum distinctione; & oportet aliunde ostendere gratiam, & charitatem non esse realiter identificatas ex suo conceptu.

Art. 1. Ad 5. In definitione perfecti, *Tò secundum naturam*, dupliciter accipi potest. Primò pro appetitu innato, & exigentia connaturali. Atque in hoc sensu solis virtutibus naturalibus conuenit formaliter esse dispositiuas hominis secundum naturam. Quia solæ ipsæ terminant appetitum innatum hominis, eique debentur ratione exigentia connaturalis. Verùm id ipsum conuenit eminenter virtutibus supernaturalibus. Quia satisfaciunt eidem appetitui, & exigentia superabundanter, utpote exhibentes multò melius, ac præstantius illud ipsum, quod præstant virtutes naturales. Secundò accipi potest natura pro capacitate, & idoneitate intrinseca, iuxta illud Augustini cap. 5. de prædest. sanct. *Posse habere fidem, natura est hominum, habere fidem, gratia est fidelium*. Atque hoc

hoc sensu, tam virtutes supernaturales, quam naturales sunt formaliter dispositivæ hominis secundum naturam. Quia ad utramque inest homini ex se capacitas, & idoneitas intrinseca, quæ non inest substantiis irrationalibus.

Art. 2. In neutra igitur significatione naturæ necesse est, ut virtutes supernaturales præsupponant qualitatem aliam distinctam ab ipsis, quæ habeat rationem naturæ supernaturalis, quandoquidem independentem à tali qualitate verificatur eas esse dispositiones perfectæ ad optimum, vel formaliter secundum unam significationem perfectæ, vel eminenter secundum aliam significationem eiusdem. Iam divinus status exactus ab operatione divina, sunt habitus supernaturales virtutum, nec aliquid habetur speciale apud Dionysium pro divino statu constituendo per qualitatem distinctam ab illis, sed tantum pro constituendo eodem per qualitatem distinctam, & præsuppositam ab actibus ipsarum virtutum.

Art. 1. Ad 6. Non apparet, quæ ratione adscribatur gratiæ habituali distinctæ ab omnibus virtutibus ratio luminis intellectualis potius, quam ratio ardoris affectivi, quandoquidem æqualiter adstruitur radix virtutum intellectus, & voluntatis. Si verò dicatur ea gratia esse lumen, quia est semen gloriæ, & ex sua natura inducit lumen gloriæ: charitas etiam hoc habet, & quidem cum connexionione maxima, quia non potest absque eo lumine exercere suam activitatem quoad actum suum præstantissimum, qualis est amor beatificus.

Art. 2. Quod caput est, lumen correspondens in ordine supernaturali luminis naturali rationis est fides, ut pote quæ dirigit voluntatem quoad omnes actus supernaturales. Nihilominus fides non depellit perfectè tenebras animi, donec ad eam accedat charitas. Quia dum ea non accedit, non depellitur ex anima peccatum, quod est obtenebratium rationis, & fidei. Exerit proinde utraque liberius vires suas accedente charitate, & anima illustratur mirificè. Quæ fortè de causa Augustinus charitatem dicit alicubi luminosissimam. Quia videlicet ad eius præsentiam ratio naturalis, & fides obtinent claritatem perfectè illustrem absque impedimento, & umbris peccati, atque cum applicatione omnium virtutum tendunt ad agnitionem veri boni, cui charitas facit adherere ex toto corde. Ex qua adhesionem charitatis ad verum, & summum bonum, & ex contraria aversione, atque in bonum falsum inclinatione propria peccati provenit, quod, *qualis est unusquisque, talis finis videtur ei*, ut dicit intra suam spheram Philof. 3. Eth. cap. 13.

Art. 3. Ad Dionysium patet ex præcedenti responsione circa eius verba. Est enim idem utrobique sensus. Et illud eius testimonium valet solum ad confirmandum, quæ modo insinuata sunt.

QVÆSTIO V.

Utrum peccatum habituale consistat in privatione Gratia?

DETUR non consistere. 1. Quia, qui commisit plura, aut maiora peccata, habet deinde plura, aut, aut maiora peccata habitualia, & consequenter est deterior habitualiter, quam qui pauciora, aut minora commisit peccata, dum neutri remittuntur à Deo, & tamen uterque habet æqualem interea privationem gratiæ, quandoquidem quodvis pecca-

tum lethale priuat tota gratia. Eadem ratione peccator, qui committit denuò aliud lethale, eo transacto, & nondum condonato, habet novum peccatum habituale, & tamen non habet novam privationem gratiæ. Ergo peccatum habituale non consistit in privatione gratiæ. Nempe quod non consistit in indivisibili, non potest constitui per id, quod consistit in indivisibili.

2. Non potest dici peccatum habituale consistere non in privatione gratiæ secundum se, sed in eadem quatenus inducta titulo peccati actualis, atque inde multiplicari, & augeri peccata habitualia multiplicatis, & auctis peccatis actualibus. Quia licet privatio gratiæ secundum se sit semper eadem; multiplicatur nihilominus, & augentur tituli, ob quos inducitur privatio gratiæ. Hoc, inquam, dici non potest, quia tituli isti, ob quos inducitur privatio gratiæ, sunt indistincti à peccatis actualibus, ideoque transactis peccatis quoad actualitatem, transiunt etiam eo ipso tales tituli, ac proinde non possunt amplius multiplicare, & augere partialiter peccata habitualia ratione sui. Vel si nihilominus aliquo modo perseverant ij tituli, eo ipso perseverant peccata actualia eodem modo. Unde per illorum perseverantiam, hæc etiam formaliter perseverabunt, & de actualibus reddentur habitualia, ac proinde peccata habitualia erunt distincta à privatione gratiæ, à qua illi tituli ponuntur esse distincti.

Deinde hominem multiplici vulnere lethali occisum esse, atque ideo multiplici titulo inductam esse privationem vitæ, in qua consistit mors hominis, non efficit, ut mortes sint plures. Quia una est privatio vitæ in qua mors consistit. Ergo si peccatum habituale similiter consisteret in privatione gratiæ, cum hæc non nisi una, & uniformis in unoquoque homine esse possit, non possent esse multiplicia, aut diversa peccata habitualia, nec possent alia alius superaddi, utcumque multiplicarentur, aut variarentur tituli, propter quos induceretur ea privatio.

3. Privatio gratiæ auctorem habet Deum. Quia privatio gratiæ est pœna peccati. Peccatores enim separantur à Christi gratia propter peccata, ut habetur inter alia ex Trident. sess. 6. cap. 15. sine; id est in penam peccatorum privantur gratia. Deus autem est auctor pœnæ peccati, & non est auctor peccati, neque actualis, neque habitualis. Ergo peccatum habituale non est privatio gratiæ.

4. Ideo Deus priuat hominem gratia, cum peccat, quia peccat; & ideo Deus perseverat privando gratiæ, quia homo perseverat in peccato. Ergo peccatum tam actuale, quam habituale præcedit privationem gratiæ, tanquam eius causa. Ergo neutrum consistit formaliter in privatione gratiæ.

5. *Puniri non est malum, sed fieri pœna dignum*, ut dicit Dionysius 4. de div. nom. Priuari autem gratia, est puniri; & esse peccatorem, est esse pœna dignum. Ergo priuari gratia non est malum, sed esse peccatorem. Ergo non hoc est esse peccatorem, quod est esse priuatum gratia. Nempe, quod non est malum, non hoc est, quod est malum; Contradictoria enim non sunt idem. Ergo neque peccatum est privatio gratiæ. Patet consequentia, quia, quæ in concreto distinguuntur, distinguuntur etiam necessario in abstracto. Nec fieri potest, ut effectus formales oppositi non proveniant à formis oppositis.

6. Peccatum habituale consistit formaliter in reatu, seu in obligatione, & denominatione destinati ad pœnam æternam. Quod probat Scotus ex Augustino in Pl. 31. circa illud: *Beati, quorum remissa sunt, &c. ubi sic habet: Cooperta sunt peccata, & tecta sunt, abolita sunt: Si texit peccata Deus, noluit advertere. Si noluit advertere, noluit animadvertere; Si noluit animad*